

MŪSU BALSAS EUROPOJE

Nr. 06
2021 kovas

psl.
3

R. JUKNEVIČIENĖ:
KOVO 11-OJI –
DIDŽIAUSIA MAN
GYVENIMO SUTEIKTA
DOVANA

psl.
6

A. KUBILIUS:
APIE DEMOKRATIJOS
ATEITĮ: IŠŠŪKIAI
DEMOKRATINĖMS
VERTYBĖMS IR KAIP
JUOS ĮVEIKTI

psl.
17

LIUDAS MAŽYLIS:
KARĖ PRIEŠ
KLASTINGĄJĮ VIRUSĄ
TURIME SIEKTI
IŠSAUGOTI KUO
DAUGIAU GYVYBIŲ

EP nariai sveikina su Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena

Europos Parlamento nuotr.

Mielieji!

1990-ųjų Kovo 11-oji – yra mūsų kartos jaunystės laikas. Tada buvome trisdešimtmečiai, dabar jau šiek tiek vyresni. Bet vis dar išliekame jauni savo entuziazmu ir tikėjimu savo atkurta valstybe, jos jaunatviška energija ir nepraradamu optimizmu.

Mūsų atgimusi valstybė taip pat vis dar yra labai jauna: veržli, dinamiška, besimokanti, kartais klystanti, bet nepaklystanti.

Todėl Kovo 11-ąją tiesiog pasiūlysiu savo jaunystei! Daugiau šypsenų ir mažiau irzlumo, daugiau atvirumo ir mažiau pokyčių baimės!

Kaip sakė Maironis:

*„Nebeužtvenksi upės bėgimo,
Norint sau eitį ji pamažu;
Nebsulaikysi naujo kilimo,
Nors jį pasveikint tau ir baisu.“*

Su Kovo 11-ąja, su jaunos Lietuvos švente, su Lietuvos nauju pakilimu!

Europos Parlamento narys
Andrius Kubilius

LRS nuotr.

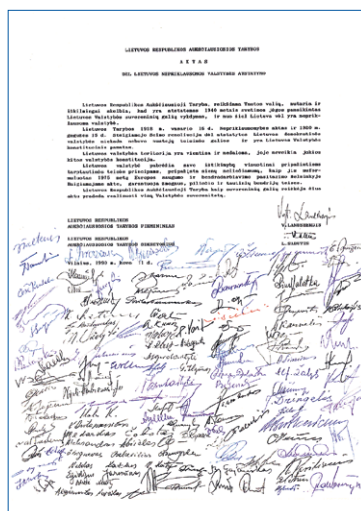
Brangieji,

Kuo labiau istorija tolsta, tuo ryškiau matosi svarbiausios datos. Juk tą Kovo 11-osios dieną lyg ir gyvenome kaip visada, tačiau šiandien ji jau mūsų istorijos brangakmenis. O brangakmeniai, sako, tuo labiau žėri, kuo daugiau juos gludini.

Mes savo naujausių laikų brangakmenį turėsime ir saugoti, ir gludinti visada, kiekvieną dieną. Ir sąžiningai gyvendami, ir mokydami susikalbėti, ir saugodami savo gamtą, ir ugdydami naująją kartą – visur...

Sveikinu su švente, linkiu ištvermės, nes gyvenant Laisvėje jos labai reikia.

Nepriklausomybės Akto signatarė,
EP narė **Rasa Juknevičienė**

L. Balandžio nuotr.

Mielieji,

Puikiai atsimenu tą kelią iki Kovo 11-osios. Sąjūdžio laikais jautėmės vieningi, pilietiškai, drąsūs... Galiausiai sulaukėme Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą skelbiančių žodžių: „Nuo šiol Lietuva vėl yra nepriklausoma valstybė“.

Šios daugiau nei trisdešimt metų lydinčios patirtys, tikiu, kad mus subrandino kaip stiprią tautą. Laisvė mums suteikė galimybę priimti atsakomybę už savo gyvenimą, kurti jį. Už tai mes visada turime būti dėkingi Lietuvai.

Pasirašytas dokumentas nėra galutinis taškas. Tautos laisvės ambicija yra nuolatinis, nesustojantis procesas. Tai amžina demokratijos kelionė. Ir dabar mes esame šio proceso dalimi, dabar mes esame tie pakeleiviai, nuo kurių ryžto ir vienybės priklauso mūsų Tėvynės ateitis. Turime puikų pavyzdį, kaip daugiau nei prieš trisdešimt metų Lietuvai nepritrūko ryžto siekti laisvės. Linkiu, kad to ryžto nepritrūktų ir šiandien, kuriant savo valstybę!

Su Kovo 11-ąja, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena!

Europos Parlamento narys
prof. **Liudas Mažylis**

R. Juknevičienė: „Tai pati didžiausia man gyvenimo suteikta dovana“

Jau 31-erius metus minime Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną – Kovo 11-ąją. Tai įvyko, regis, taip neseniai, o jau praėjo daugiau nei trisdešimtmetis. Vis dar neišblėsusiais įsimintinais tų dienų prisiminimais dalijasi Signatarė Rasa Juknevičienė.

Žodžio politika tuomet nebuvo

Tai koks buvo tas Signatarės kelias?

Man gyvenimas suteikė laimę balsuoti dėl Lietuvos Nepriklausomybės ir tai aš iki šiol laikau pačia didžiausia gyvenimo dovana.

Viskas prasidėjo gana buitiškai. Tuomet gyvenau Pasvalyje, dirbau vaikų gydytoja Pasvalio ligoninėje. Kai 1988-ųjų vasarą Vilniuje prasidėjo pirmieji Sąjūdžio mitingai, aišku, aidas nuvilnijo per visą Lietuvą.

Vieną vasaros dieną mane, einančią į darbą vaikų poliklinikoje, sustabdė vietos žurnalistas, fotografas Vidas Dulkė (a.a.) ir sako: „vakare renkamės, norim Sąjūdį kurti“. Ir atėjau. Iš esmės susitikau su žmonėmis, kuriuos pažinojau, bet su kuriais iki tol niekada gyvai nebuvom susidūrę. Ir tiek daug buvo kalbos, tiek liejosi daug pasiūlymų, idėjų. Žodžio politika tada niekas nevartojo, bet buvo daug kalbos apie istoriją, kultūrą, apie tai, kaip reikia iš užmaršties iškelti daugybę dalykų.

Beje, kodėl mane pakvietė irgi iki šiol galvoju. Matyt, jautėme vieni kitus. Sovietmečiu jautėm, kas yra kas, kas ką galvoja, nors viešai apie tai niekas niekada ir nekalbėdavo. Susibūrė Sąjūdžio žmonių būrelis apie kurį, beje, jau kitą dieną viską žinojo KGB.

Vėliau įsiregistravome Vilniuje kaip grupė, išrinko mane Sąjūdžio Tarybos pirminke.

Įvyko didžiulis pirmasis mitingas Pasvalio parke, kur sakiau pirmąją savo gyvenime viešą kalbą. Kalbėjau tai, kas buvo širdyje. Netrukus sulaukėme pirmųjų

Europos Parlamento nuotr.

laisvų rinkimų. Aš buvau pasiūlyta kandidatė į Aukščiausiąją Tarybą. Ir mane išrinko.

Vėliau, kai Sąjūdis pralaimėjo rinkimus 1992 m., aš prisiminiau vieną daugiausia plovimų sulaukusį epizodą iš tos savo kalbos, kai pasakiau, kad sovietmečiu eilės driekėsi net prie šlapios dešros. Tiesiog perteikiau, kaip sovietmečiu gyveno žmonės.

Po Nepriklausomybės paskelbimo tos šlapios dešros (perkeltine prasme) neatsirado daug, ekonominė situacija nepagerėjo taip greitai, kaip norėjosi. Dalis žmonių, kuriems, galbūt, pats Nepriklausomybės klausimas nebuvo pats svarbiausias, kituose rinkimuose nususuko balsuoti netgi už buvusius komunistus.

Ne kartą esate pabrėžusi, jog tai, kad esate moteris, jums padėjo politikoje.

Rinkimuose į Aukščiausiąją Tarybą savo Pasvalio rinkimų apygardoje dalyvavome šešiese: penki vyrai ir aš – viena moteris. Ir kai manęs šiandien kas nors paklausia, kaip čia moteris atėjo į politiką, aš visą laik sakau, kad man tai tik padėjo. Tuo

metu kaime ne visi mane pažinojo, bet sakė: „Balsuokit už tą moterį“.

Kaip vyko pirmieji posėdžiai?

Tuos, kurie jau buvome išrinkti, pradėjo kviesti atvykti į Vilnių tartis: kaip bus, ką darysim, kaip čia viskas vyks? Atsimenu, Angonita Rupšytė – Sąjūdžio sekretorė paskambina man į Pasvalį, į namus, į polikliniką ir praneša: „Rytoj, 10 val., reikia būti Aukščiausioje Taryboje, posėdis“.

Keliuosi 5 valandą ryto, einu į autobusų stotį, važiuoju tuo autobusu į Vilnių. Atvažiuoju dešimtai valandai, čia posėdžiaujam. Man jie visi atrodo tokie protingi, kalba Vytautas Lansbergis, Egidijus Bičkauskas, kalba kartais vienas gal į vieną pusę, kitas gal į kitą... Tariausi, kaip atrodys tas pirmas posėdis, ką dabar darys Sąjūdis? Kaip čia skelbs tą Nepriklausomybę ar neskelbs? Net buvo tokių abejonių, kad galbūt nereikia taip jau radikalčiai iš karto elgtis.

Kitą dieną vėl skambutis, klampos per molį į autobusų stotį, vyktu į Vilnių ir vėl atgal. Pirmosiomis savaitėmis verkiau nuo fizinio nuovargio, kol gavome, kur apsigyventi. ►

Delsti nebuvo galima

Ir atėjo Kovo 10-a! Pirmasis posėdis. Jam kruopščiai ruošiausi. Pamenu, pasisuvau tokią žalią vilnonę suknelę Pasvalio siuvykloje. Turėjau gintarinius karolius, kuriuos, beje, ir dabar turiu, pasipuošiau. Tada dar nebuvo kuo daug puošti.

Išvakarėse susirinkom į dabartinę Seimo Konstitucijos salę pasitarti dėl Nepriklausomybės akto teksto, kaip atrodys posėdis. Pamenu, kai Vytautas Landsbergis jau vėlai vakare pasakė, ką kalbėjo su Stasiu Lorzaičiu – mūsų atstovu Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur, kaip žinote, per visą sovietų okupaciją buvo išlaikyta ambasada. Supratau, kad apie mūsų Nepriklausomybės paskelbimo detales buvo kalbėtasi ir su JAV Valstybės departamentu.

Kovo 10–ąją prasidėjo Aukščiausiosios Tarybos sesija. Išrinkom Pirmininką, pavaduotojus, atlikome visas reikiamas procedūras.

Atėjo Kovo 11-oji, dirbom visą dieną. Pats balsavimas dėl Nepriklausomybės vyko tik į pavakarę.

Kodėl vis dėlto nuspręsta Nepriklausomybę skelbti Kovo 11-ąją?

Todėl, kad kovo 12-ąją Michailas Gorbačiovas jau buvo sukvietęs TSRS aukščiausios tarybos deputatų suvažiavimą, kuriame turėjo pakeisti tvarką, kaip gali respublikos išeiti iš sovietų sąjungos. Todėl buvo labai svarbu Kovo 11-ą suspėti priimti labai svarbų Nepriklausomybės atkūrimo aktą.

Metai įtampos

Laikotarpį nuo 1990 m. Kovo 11-os iki 1991 m. Sausio 13-osios įvardinčiau įtampos metais.

Gal kai kam atrodo, kad Aukščiausiosios Tarybos deputatai paskelbė Kovo 11-osios aktą, ir viskas, kaip sviestu patepta... Tikrai taip nebuvo. Atsirado tokio vidiinio pasipriešinimo, buvo žmonių, kurie nesuprato, buvo žmonių, kuriems reikėjo laiko, kad jie suprastų, buvo žmonių, kurie bijojo, kurie netikėjo, kad iš to kas nors išeis.

Buvo pikty žmonių, prasidėjo savotiškas visuomenės skilimas. Susitikime Pasvalio

rajone, kultūros namuose, pamenu, vienas mokytojas atsistojo ir, žiūriu, kažkokią knygą laiko rankose. Pasirodo, lietuvių kalbos žodyną. Jis man sako: „Ar jūs žinot, koks lietuvių kalbos žodyne kitas žodis yra po žodžio Nepriklausomybė?“ Visa salė sukluso. Ir jis garsiai perskaitė: „Nepritekliai“. Visi nutilo. Visko buvo, bet dauguma tų žmonių salėje, ir Lietuvoje degė didžiuliu noru atkurti Lietuvą, atkurti Nepriklausomybę, išsivaduoti iš sovietų sąjungos.

Iki Sausio 13-osios laikotarpis buvo visoks. Paskelbta blokada, nebuvo prekių, nebeliko kuro degalinėse. Prasidėjo tikrai sunkus laikotarpis ekonomiškai. Sovietų sąjunga bandė įrodyti, kad iš tikrųjų Nepriklausomybė yra nepritekliai, kad be sovietų sąjungos mes neišgyvensime.

Laukėme tarptautinio pripažinimo, bet pasaulis tuo metu gyveno M. Gorbačiovo euforijos kontekste. Jis teikė vilčių, kad sovietų sąjunga bus kitokia. Ir mes, Lietuva, atrodėme kaip tam tikri trukdytojai.

Tuo keliu eiti nebuvo taip paprasta

Profesoriaus Vytauto Landsbergio veda mi atėjome iki Sausio 13-osios. Prisiminkime, kad tuo metu Lietuvoje dar buvo dislokuota šimtai tūkstančių sovietų sąjungos kariuomenės. Prisiminkime, kad buvusiuose KGB rūmuose dar veikė KGB su savo kalėjimu, perdažytu tam, kad jeigu būtų galimybė, būtų suėmę mus ir ten įkišę.

Gal kaip kam atrodo, kad viskas buvo taip paprasta. Tikrai nebuvo taip paprasta toje imperijoje eiti Nepriklausomybės siekio keliu ir išgyventi iki Sausio 13-osios neturint net aiškaus Vakarų palaikymo.

Sausio 13-osios įvykiai brendo irgi ne iš karto. Situacija pradėjo ypač kaisti tuoj po Naujųjų, sausio pradžioje. Tuo metu Kazimiro Prunskienės vadovaujamoje Vyriausybėje jau buvo išryškėjusios įtampos su politine Aukščiausios Tarybos vadovybe. Kaip vėliau sužinojome, kiek daug KGB archyvuose yra dokumentų apie ją, tai įtampos nuostabos nebekelia.

Mes buvome kategoriškai prieš dramatišką kainų kėlimą, bet Vyriausybė mūsų ne-

paisė. Sausio 8 d. prasidėjo riaušės, mitingai. Maskvos kontroliuojama visuomenės dalis iš sąjunginių gamyklų, dažnai atvejais suklaidinti rusakalbiai žmonės norėjo sovietų sąjungos ir nepripažino Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo. Prie Martyno Mažvydo bibliotekos, Seimo, tuometinės Aukščiausios Tarybos prasidėjo demonstracijos, mitingai. Vieno iš jų metu, grupė sovietinių karių, perrengtų civiliais, pradėjo stumti minią įėjimo į Aukščiausią Tarybą link, įsiveržė į vidų. Išsprovokavo konfliktas ir tai buvo signalas Šiaurės miestelyje dislokuotoms pajėgoms pulti Televizijos bokštą, tuometinį Radijo ir televizijos komitetą. Žinoma, planuose buvo Aukščiausios Tarybos nuvertimas, vadinamasis perversmas.

Kaip jūs pati atlaikėte tos nakties įtampą?

Tą naktį mano bendražygiai, žmonės iš Pasvalio pagal planą turėjo budėti prie Aukščiausios Tarybos. Aš visą vakarą buvau su jais. Tas vakaras pasirodė toks ramesnis, lyg ir įtampa nublūgo. Buvo mažiau įvairių provokacijų. Bet apie pusę pirmos nakties už upės išgirdome šaudymus. Tada skubiai grįžau į Aukščiausios Tarybos pastatą. Deputatai turėjo pakaitomis pagal priimtus sprendimus dirbti sekretoriате. Dirbome mes trys: aš, Česlovas Juršėnas ir Narcizas Rasimavičius. Man iš karto teko užduotis skambinti laidiniu telefonu Aukščiausios Tarybos deputatams, kad jie greitai eitų į salę.

Buvo pirma nakties, pradėjo grįžti žmonės nuo bokšto. Karoliniškėse išrinktas Aukščiausios Tarybos deputatas a.a. Pranciškus Tupikas sugrįžęs pasakojo apie baisumus, apie žuvusius, sužeistus žmones.

Suteikė patepimo Sakramentą

Kaip tik tą naktį kunigas Robertas Griegas mums visiems suteikė ligonių patepimo Sakramentą. Visi sustoję priėmėme tą aktą. V. Landsbergis iš tribūnos pradėjo pasakoti apie situaciją. Mečys Laurinkus tada buvo Saugumo departamento vadovas. Audrius Butkevičius – Krašto apsaugos departamento direktorius. Jie pranešinėdavo apie saugumo situaciją. Gera pamenu, kai A. Butkevičius iš tribūnos pasakė: jeigu iki šeštos valandos ►

Kovo 11-ąją AT – Atkuriamajame Seime įteikiamas išsaugotas herbas – Vytis (1990 03 11)

ryto Aukščiausios Tarybos nepuls, tai tada jie paprastai paryčiui jau nebepuola. O jeigu jau puls, tai desantininkai greičiausiai puls per stiklinį Seimo Kovo 11-osios salės stogą.

Aukščiausios Tarybos salėje abiejose pusėse yra laikrodžiai – tai aš žiūriu į tuos laikrodžius, jau penkios, pusė šešių. Ir šestą valandą kaip atsilošiau ant tos didelės kėdės, padėjau galvą ir užsnūdau. Ir atrodo, kad įtampa atslūgo.

Iki šiol atėjusi į šitą salę, kai pasižiūriu į lubas, visą laiką prisimenu tą jausmą, kad jau tuoj desantininkai per tą stiklą ir tas lubas čia mus suims. Bet atsilaukėme.

Po tos lemtingos nakties lietuviai parodė dar didesnę vienybę. Saugoti Parlamento žmonės vyko iš visos Lietuvos, degė laužai, buvome visi kartu.

Omono užpuolimas

Iki rugpjūčio pučo buvo laikotarpis atsilaukti. Okupacijos laikotarpis. Pradėjo žudyti, atakuoti, pulti mūsų pasieniečius. Lietuva pradėjo saugoti savo sienas. Atsirado savanorių, kurie beginkliai saugojo Lietuvos Respublikos sienas.

Prisimenu, vieną gegužės penktadienio pavakarę grįžusi į Pasvalį su vyru savo mašina nuvažiovome į Saločius, į pasienio punktą. Ginkluoti užpuolikai septy-

niomis ar aštuoniomis mašinomis lekia į mus. Paašikėja, kad tai – Rygos *Omonas* atvyko užpulti. Jiems buvo duota užduotis iš Maskvos, kad išvalytų sienas, kad jų čia nėra, nes tai – sovietų sąjunga. Jiems buvo svarbu paneigti Lietuvos Respublikos buvimą, kuri jau nori rodyti savo sienas.

Aš tik spėjau pamatyti, kad tas laikinasis pasieniečių namelis dega, vyrai išrengti. Mano vyrą veda kažkur už miško, o aš pati atsisuku, žiūriu, mano mašina visa išdraskyta, viskas išstampyta, durys atidarytos. Aš rusiškai jiems sakau: „Ką jūs čia darote? Aš Aukščiausios Tarybos deputatė“, rodau pažymėjimą. O *omonininkas* tokiomis stiklinėmis akimis, negaliu kartoti tų rusiškų garsių žodžių šešiais aukštais, man atsakė. Savo trumpavamzdį automata įjėmė į mane, liepė sėsti į mašiną, pats atsistojo prie vairo, pasidėjo automata tarp mūsų ir veža Rygos link. Pavežė prie senosios muitinės, kur buvo parduotuvė, pasuko į dešinę miško link, veža kažkur, bet sustabdo mašiną, vėl šešiais aukštais pakalbėjęs liepė man išlipti, pagrasino automatu ir paleido šūvius į mano mašiną. Visos padangos nusėdo. Ir nežinau, ką jis daugiau su manimi darys. Tada pasigirdo komanda – į mašinas. Jis nubėgo, sėdo į mašiną ir nurūko visi į Rygos pusę.

Sukrėsta nuėjau link parduotuvės, pas žmones susiradusi telefoną paskambinau

į Aukščiausią Tarybą V. Landsbergiui, pranešiau jam, kas įvyko. Pas jį tuomet buvo norvegų parlamentaras. Jis kaip tik buvo neseniai važiuavęs per tą vietą. Viską pranešiau. Nuo to laiko užsimezgė mūsų draugystė su norvegais. Vėliau Aukščiausios Tarybos posėdyje buvo pakviesta viską papasakoti.

Lūžis – rugpjūtį

Tik po rugpjūčio pučo sekė tarptautiniai Lietuvos pripažinimai. Ir tada jau prasidėjo mano kelias į politiką. Tuo metu, kai mane rinko į Aukščiausią Tarybą, maniau, kad pirmiausia nugalėsiu tuos komunistus, po to tik pabalsuosiu už Nepriklausomybę ir grįšiu į medikės gyvenimą. Bet taip neatsitiko.

Pasakoju dabar dirbdama jau Europos Parlamente. Kokios Lietuvos tikėjaisi? Nesitikėjau, kad viskas bus taip gerai. Neįsivaizdavome tada, kad mes įstosime į NATO, į Europos Sąjungą. Ir apskritai daug ko nežinojome. Gal ir gerai. Nes jeigu būtume daug ką žinoję, gal būtų pradėję kai kas abejoti. Tuo metu Aukščiausios Tarybos deputatams tikrai reikėjo tam tikro naivumo ir ne visko žinojimo. Nes, kai tu jau tampi tikru politiku, tada pradedi svarstyti, dėti „už“, „prieš“, kaip čia bus, analizuoti. O tada mes tiesiog žinojome, kad taip reikia, ir tai padarėme. ■

Andrius Kubilius. Apie demokratijos ateitį: iššūkiai demokratinėms vertybėms ir kaip juos įveikti

Lietuvos žmonės lygiai prieš trisdešimt metų visuotiniame referendume nusprendė, jog Lietuva būtų nepriklausoma demokratinė respublika. Vis tik net ir šiomis dienomis demokratija išlieka viena svarbiausių tarptautinių naujienų ir politinių diskusijų temų. Kodėl vis dar turime kalbėti apie demokratiją?

Išties, matome, kaip svarbiausia Vakarų bendruomenės vertybė – demokratija – patiria gilius pokyčius ir susiduria su didžiuliais iššūkiais. Jei nekreipsime į visa tai dėmesio, pokyčiai mus nugalės ir pavers demokratiją viso labo eksponatu muziejuje.

Iššūkius, demokratijai kylančius tiek Europoje, tiek ir visame pasaulyje, galime suskirstyti į išorinius, kylančius iš už mūsų sienų, ir vidinius, atsirandančius pačiose mūsų visuomenėse.

Iš kurių valstybių kyla esminiai iššūkiai Europos demokratijai?

2020-ieji metai buvo išskirtiniai – matėme kovą už demokratiją bangą Baltarusijoje ir visoje Europos rytinėje dalyje. Ši banga suteikia vilties, kad demokratija gali įžengti į naujas teritorijas. Tiesa, kitose šalyse autoritariniai režimai demokratijos vertybes persekiojo dar žiauresnėmis priemonėmis nei anksčiau (pavyzdžiui, Honkonge, Kinijoje, Rusijoje), visame pasaulyje varydami į neviltį demokratijos šalininkus, besiskundžiančius, jog trūksta priemonių ginti demokratines vertybes nuo autoritarių režimų brutalių veiksmų.

Kuo ypatingi įvykiai Baltarusijoje ir kitose Europos Sąjungos kaimynystės valstybėse?

Tai, ką dabar matome Baltarusijoje, yra naujos rūšies demokratinė revoliucija. Ji vyksta vadovaujant socialiniams tinklams bei žiniasklaidai internete ir tokiems lyderiams kaip Sviatlana Cichanouskaja – turintiems tvirtą tautos palaikymą, tačiau jokios ankstesnės po-

litinės patirties. Tai – ryškus skirtumas, lyginant su ankstesnėmis revoliucijomis, vadovaujamomis tradicinių lyderių, tradicinių politinių partijų ir paremtomis tradicinėmis ideologijomis. Tokie pokyčiai Rytų Europoje – tik dar viena dalelė dėlionėje, laipsniškai besidėliojančioje vadinamoje posovietinėje erdvėje. Įvykiai šiame regione (Gruzija, Moldova, Ukraina, Kalnų Karabachas, dabar – Baltarusija) – buvusios Kremliaus imperinės geopolitinės galios lėtos erozijos pavyzdys. Negana to, Kremliaus agresija ir toliau toliau šias šalis nuo Rusijos ir stumia jas artyn Europos šalių bendruomenės. Dėl šios pačios erozijos, ES Rytų kaimynystės regionas, esantis tarp Rusijos ir Europos Sąjungos (t.y., Armėnija, Azerbaidžanas, Gruzija, Moldova, Ukraina, Baltarusija), juda demokratijos ir tikros europeizacijos link.

Kalbate apie Rusiją. Ar ši šalis taip pat gali tapti demokratine?

Putino hibridinė strategija dėl Vakarų visuomet buvo paremta bandymais įtikinti Vakarų lyderius, kad demokratija Rusijai netinkama, kad Rusija, esą, yra „ypatingas atvejis“, o jo autokratinis režimas yra „Laukinių Rytų“ pavyzdys, režimo oponentus nuodijantis ar kitaip žudantis. Tačiau Rusija susiduria su trimis istoriniais procesais, darančiais demokratinę Rusijos transformaciją neišvengiamai.

Pirma. Autoritariniai režimai nespėja keistis ir prisitaikyti prie pokyčių kartu su visuomene. Taigi režimas nebeatitinka visuomenės lūkesčių. Todėl anksčiau matytas visuomenės lojalumas režimui slopsta ir artėja link pabaigos. Kartu link pabaigos artėja ir režimo „galiojimo laikas“. Šiuo metu tai vyksta Baltarusijoje. Rytoj tai gali prasidėti ir Rusijoje.

Antra. Nuo sovietinės imperijos žlugimo matėme daug Kremliaus įtakos zonoje esančių valstybių bandymų išsilaivinti – pradedant Gruzija 2003-aisiais, Ukraina 2014-aisiais ir net Armėnija 2018-aisiais (nors pastaroji ir atsidūrė geopolitinėje aklavietėje). Į visus šiuos bandymus Kremlius reagavo okupaciniu karu. Tačiau valstybėje, kurioje pradėta atsižvelgti į demokratijos vertybes, Kremliaus įtaka laikui bėgant nenumaldomai mažėja. Net ir Baltarusijos atvejis tai patvirtina – kuo ilgiau Putinas remia Lukašenką, tuo greičiau bus tolstama nuo menkstančios Kremliaus galios. Imperija skaudžiai artėja link savo galo.

Trečia, anot politikos procesų tyrinėtojo S.Huntington'o, XX amžiuje pasaulis išgyveno tris demokratizacijos bangas: pirmoji prasidėjo po I Pasaulinio karo ir tęsėsi iki 3 dešimtmečio pabaigos; antroji prasidėjo po II Pasaulinio karo pabaigos ir tęsėsi iki 7-ojo dešimtmečio; trečioji prasidėjo 9 dešimtmečio viduryje ir tęsėsi iki XXI amžiaus pradžios. ►

Baltijos šalys ir Centrinė Europa – šios trečiosios bangos produktas. Tuo tarpu iškart po 2000-ųjų sekęs demokratizacijos atoslūgis Rusiją atvedė į Putino autoritarizmą. Vis tik Huntington'o teorija leidžia optimistiškai žvelgti į demokratijos ateitį mūsų regione. Kadangi demokratizacijos bangos užaina maždaug kas du dešimtmečius, dabar – kaip tik laikas ruoštis ketvirtajai demokratizacijos bangai. Ir ši ketvirtoji banga, šiuo metu tvindanti Baltarusiją, neišvengiamai užtvindys ir Rusiją. Juk tai – istoriniai dėsningumai.

Europos Sąjunga turi ruoštis tokiai esminei transformacijai, kuri gali prasidėti jos artimiausioje kaimynystėje. Būtent ES geriausiai gali sutvirtinti tokią transformaciją. Taigi ES visų pirma turi pripažinti, kad pokyčiai Rytų kaimynystės valstybėse rodo ir pokyčių Rusijoje galimybę, ir, tuo remdamasi, turi peržiūrėti savo strategiją dėl Rusijos, siekdama pagrindinio tikslo: pirmiausia – demokratija!

Ar demokratijai iššūkiai kyla tik iš Europos Sąjungos rytinių kaimynių?

Kalbėdami apie iššūkius demokratijai, turime nepamiršti ir Kinijos. Ji yra ir bus

ilgalaikis išorinis iššūkis pasaulinei demokratijai. Iki šiol tarptautines taisykles ir jomis grįstos tarpusavio bendravimo sistemos architektūrą braižė demokratinės valstybės. Tačiau Kinijos globali ekonominė lyderystė neišvengiamai skatins jos pačios ambicijas ir siekti pasaulinės geopolitinės lyderystės. Demokratinėi bendruomenei kol kas sunku įsivaizduoti globalią autoritarinės Kinijos lyderystę, tačiau tai gali būti neišvengiama. Taigi pasaulio demokratijos turi jau dabar ginti demokratiją pačioje Kinijoje ir jau dabar veikti išvien.

Tačiau iššūkiai demokratijai kyla ir pačiose visuomenėse. Kokie tai iššūkiai?

Pagrindiniai iššūkiai, kurie gali būti įvardinti „vidiniais“, yra du: populizmo keliame iššūkiai bei poindustrinės technologinės plėtros ir poindustrinės visuomenės kaitos keliame iššūkiai. Abi šios grupės gali būti pavojingos, nes veda link demokratijos erozijos – situacijos, kuomet institucinis demokratijos fasadas (pvz., rinkimų procedūros) išlieka, tačiau pagrindinės demokratijos vertybės, „poliarchija“ (daugelio valdžia), suyra ir išblunka.

Neretai Lenkija minima tarp valstybių, kuriose kyla grėsmė demokratijai. Tačiau ar Lenkija – vienintelė tokia šalis Europoje?

Prieš penkerius metus susirūpinome dėl demokratijos erozijos vadinamosios „naujosios Europos“ valstybėse – Vengrijoje, Lenkijoje. Tačiau ir „senojoje Europoje“ vykstantys pastarojo meto pokyčiai meta iššūkius demokratijai (Penkių žvaigždžių judėjimas Italijoje, Nacionalinis frontas Prancūzijoje, AfD Vokietijoje, D.Trumpo pergalė JAV). Tą lemia „pykčio konsolidacija“ tarp rinkėjų ir „pasipriešinimas kitioniškumui“ – veiksniai, atsiradę kaip 2009-2012 metų finansinės krizės, o taip pat – 2015 m. pabėgėlių krizės Europoje rezultatas. Daugelis rinkėjų jautėsi palikti nuošaly – tiek ekonomiškai, tiek socialine prasme. Jie prarado viltį siekti šviesesnės savo ir savo vaikų ateities. Šie tokie rinkėjai sieja su bendraminčiais, susitelkusiais įvairiose „saviškių“ grupėse. Nepriklausantys tokioms grupėms laikomi „kitais“ arba „jais“. Populistai politikai greitai suprato, jog tokias nusivylusių rinkėjų bendruomenes lengva suburti ir mobilizuoti, jas gąsdinant, jog bet kokie „kiti“ iš tiesų yra jų priešai. Ekonominių ir kitokių krizių akivaizdoje supriešinimas ►

Sergey Korneev (Wikipedija) nuotr.

su „kitoniškumu“ – yra labai sėkmingas populistinės politikos instrumentas. Populistai laimi šią kovą, nes tradicinė, demokratija paremta politika nėra tokia aistringa, o jos žodžiai neįtikina taip, kaip populistų gąsdinimai. Šią priešų etikečių kabinimo praktiką labai veiksmingai papildė ir naujosios technologijos, per kurias skleidžiamos melagienos, vykdomos hibridinės atakos – sritys, kuriose Kremlius tikrai įgudęs.

Kokių poveikį demokratijai daro besikeičianti visuomenė, jos gyvenimo stilius?

XXI amžiuje demokratija susiduria ne tik su naujų socialinių skirčių iššūkiu, tačiau ir su iššūkiais, kylančiais vystantis poidustrinei ir skaitmeninei visuomenei. Demokratija, kaip mes ją suprantame, atsirado industrinėje visuomenėje, kur vyravo masinė gamyba, didelės gamyklos, konvejeriai, kurie sukūrė didelius kolektyvus, su tokiais pat gyvenimo sąlygomis, profesiniais sugebėjimais, kitais bendrais interesais. Tai sukūrė demokratinę erdvę šiuolaikinių partijų veiklai. Tuo tarpu poidustrinėje visuomenėje dideli darbo kolektyvai vaidina vis mažesnį vaidmenį, o gyvenimo būdas, mokymosi ir profesinė veikla tampa vis individualesnė ir suasmeninta. Visai visuomenei aktualių klausimų mažės, o daugės asmeninių klausimų ir interesų. Šių interesų tenkinimas ir apsauga nebereikalaus kolektyvinių pastangų. Todėl didelės bendruomenės praras svarbą – įskaitant ir politines partijas visame politikos spektre nuo dešinės iki kairės. Taigi XXI amžiuje privalės iš esmės keistis ir tradicinė liberalioji demokratija, paremta kolektyviniais veiksmais ir atsaku į juos.

Taip pat galime prognozuoti, kad ilgą istoriją ir patirtį turinčios politinės institucijos susidurs su stiprėjančia konkurencija iš dinamiškų, technologijomis grįstų vienadienių judėjimų su vienu lyderiu ir, neretai, neturinčių aiškos ideologijos. Tokie judėjimai atsiradę prieš rinkimus, surengs sėkmingas rinkimines kampanijas ir, tikėtina, išnyks neužilgo po rinkimų.

Nacionalinės politinės sistemos ir valdymo modeliai bei instrumentai taip pat turės radikaliai keistis. Informacinių technologijų naudojimas ves link tiesioginės

demokratijos populiarėjimo ir atstovaujamosios demokratijos nykimo. Mažės ir politinių lyderių bei „nacionalinių idėjų“ vaidmuo. Šiandien sunku pasakyti, kaip keisis demokratinė žmonių, tautos galia, kylanti iš pačios tautos ir jai tarnaujanti, tačiau neturėtume nustepti, pamatę, jog XXI amžiaus pabaigoje mūsų demokratijos supratimas bus absoliučiai kitoks nei šiandien.

Tačiau jei mes, kaip individai, sugėbame prisitaikyti prie naujų technologijų, tuomet galbūt demokratija ir nacionalinės vyriausybės taip pat prisitaikys?

Vieno ar kelių individų nesugebėjimas prisitaikyti – mažiau pavojingas nei galimas pačios demokratijos nesugebėjimas prisitaikyti prie naujų technologijų ir prie poidustrinės visuomenės atsiradimo. Tuo tarpu demokratinės valstybės kaip tik dabar turi labai gerą galimybę užtikrinti, kad demokratija įveiks šiuos iššūkius. Ši galimybė atsiveria, kadangi abiejose Atlanto pusėse vyriausybės ir politiniai lyderiai rimtai žiūri į demokratijos ateitį ir jai kylančius iššūkius. JAV Prezidento Joe Biden'o iniciatyva sušaukti Pasaulinį Demokratijų Susitikimą – labai svarbi ir labai laiku. Skubiai reikia konkrečių ir rimtų idėjų, kaip užtikrinti ir apsaugoti demokratijos ateitį, kaip ją iš naujo „išrasti“, ir kokios naujos tarptautinės institucijos ar tarptautinės sutartys demokratiją apsaugos ir plėtos srityje tam reikalingos.

Jei Europos Sąjunga tikisi vaidinti reikšmingą vaidmenį skatinant demokratijos vertybes visame žemyne, būti veiksminga JAV partnere ginant šias vertybes globaliai ir spręsti technologinius iššūkius demokratijai, kylančius dėl giluminių poidustrinės visuomenės pokyčių, tuomet ji Europos žemyne turi imtis lyderystės, prisidedama prie Pasaulinio Demokratijų Susitikimo organizavimo.

Todėl ES turėtų surengti Europos Sąjungos Demokratijos ateities konferenciją, kurioje būtų išdiskutuotos ir suformuluotos svarbiausios idėjos tokiam Pasauliniam Susitikimui. Vėliau ši konferencija galėtų tapti nuolatiniu Europos Demokratijos ateities forumu.

Demokratijos ateitimi verta rūpintis.

Kai kurias mintis apie iššūkius demokratijai ir kaip į tai demokratijos reaguoti esu išdėstęs neseniai viešai paskelbtame tekste „On the Future of Democracy“, kurį pradėdame svarstyti įvairiuose formatuose. ■

Nuoroda į dokumentą „On the Future of Democracy“:

Prof. Liudas Mažylis. Prieš 30 metų pasakėme „TAIP!“ nepriklausomybei ir demokratijai

Šiomet minime pirmojo Lietuvos istorijoje referendumo 30-ąsias metines. 1991 m. vasario 9 d. didele balsų dauguma pritarta teiginiui „Lietuva yra nepriklausoma demokratinė respublika“...

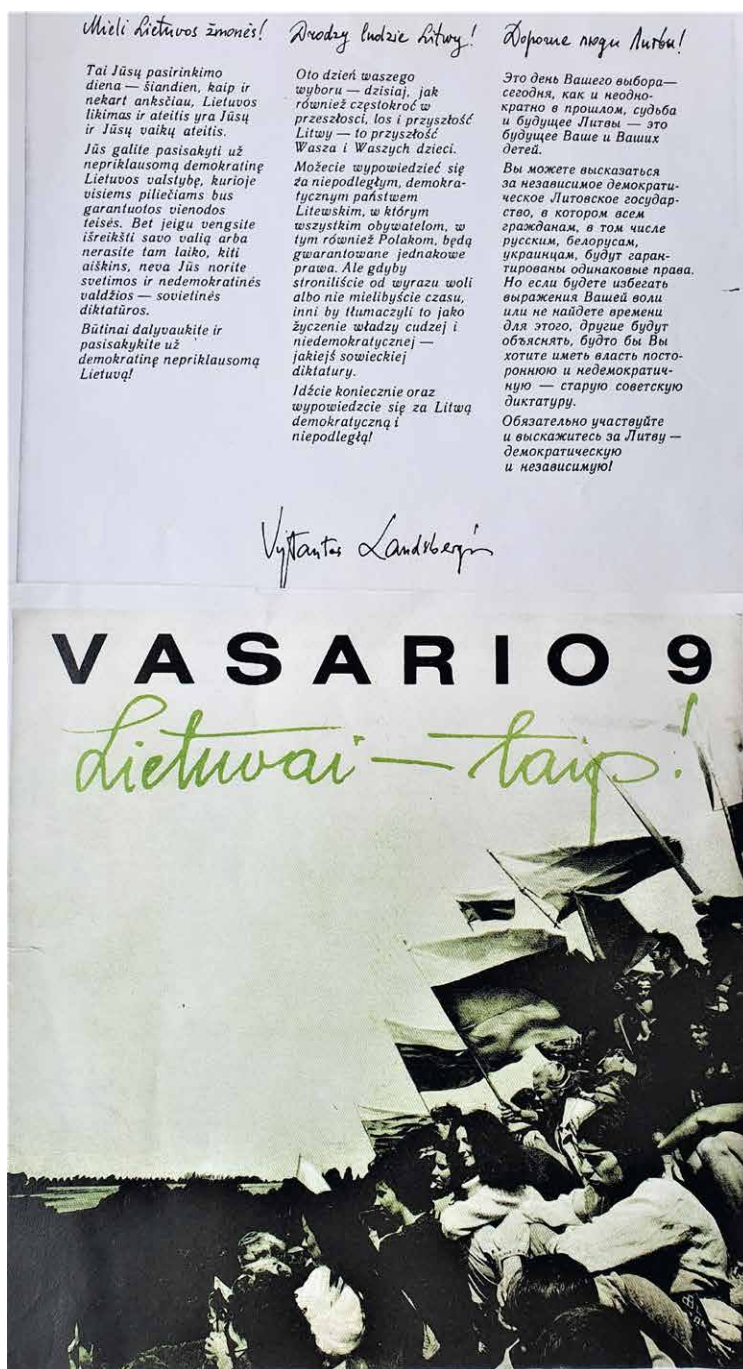
Lygiai prieš 30 metų, gedėdami po kruvinių Sausio įvykių ir būdami išskirtinai susitelkę, Lietuvos žmonės pirmą kartą mūsų referendume pritarė laisvos, nepriklausomos valstybės idėjai. Tai dar vienas įrodymas, kaip ryžtingai Lietuvos žmonės norėjo eiti demokratinio keliu. Dar nebuvo praėję nei metų po 1990-aisiais kovo 11-ąją paskelbto Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo, bet tuo metu supratome, kad reikia imtis veiksmų jai įtvirtinti. Būtent šis 1991 metų vasario 9 dienos referendumo sprendimas dėl Lietuvos Respublikos nepriklausomybės vėliau tapo ir 1992 metais priimtos Lietuvos Respublikos Konstitucijos pirmojo skirsnio pirmuoju straipsniu.

Referendumu įtvirtinome respublikinio valdymo modelio tradiciją, kylančią iš nepriklausomos tarpukario Lietuvos Respublikos. Beje, atkreipkime dėmesį, kad 1918-ųjų Vasario 16-osios Akte apie institucinį valdymo modelį nėra nieko pasakyta! Įdomu, jog ir prof. Vytauto Landsbergio pasirašytame plakate nuorodų į valdymo formą nebūta, o įvardinama – „valstybė“.

O šiandien referendumų tema kelia daug probleminių klausimų. Ir 2005-ųjų referendumai dėl Europos Konstitucijos, ir 2016-ųjų dėl „Brexit“ verčia abejojti: ar visada verta „mojuoti“ šiuo aštriu demokratijos instrumentu? O ką jau ten kalbėti apie Rytų kaimynystės situaciją. Per abejotinų referendumų seriją beribę valdžią sau suteikė ir pats Lukašenka, nuo kurio režimo kenčia demokratijos siekianti baltarusių tauta. O ir kitose ne itin stabiliose Rytų demokratijose (ir Lietuvoje to būta) referendumais neretai spekuliuojama... Šie pavyzdžiai mums primena, kad nepriklausomybė ir laisvė nėra duotybė – privalome išlikti budrūs.

Komentaras prie laikraščio iliustracijų

Gera prisimenu, kaip į referendumo „vaju“ vėl buvo „pakeltos“ Lietuvos Sąjūdžio struktūros. O pats aš buvau bent trijuose „vaidmenyse“: Sąjūdyje, Kauno miesto taryboje, o dar ir „Kauno laiko“ žurnalistas. Gorbaciovas tada buvo užsimojęs grasinti „Sovietų Sąjungos išsaugojimo“ referendumu. Tad Vasario 9-osios referendumui jautėme pareigą ypač susitelkti. Su džiaugsmu atlikau pareigą – aprašyti Sąjūdžio struktūrų mobilizaciją. Sugaudęs statistinius duomenis apie referendumo rezultatus, savo ranka išpiešiau žemėlapi „Kauno laikui“. Jį paskui perspausdino ir kažkuris užsienio leidinys. Referendumo rezultatas buvo daugiau negu įtikinantis. ■

Lietuva: du milijonai TAIP!

1991-ųjų vasario 9-ąją daugumai milijonų Lietuvos gyventojų atsakė: TAIP! Lietuvos laisvei, nepriklausomybei ir demokratijai.

Norime būti laisvi laisvame krašte

Į vasario 9-osios apklausą Kaunas, kaip joks kitas miestas, atėjo nesiviruodamas, tvirtu žingsniu, tarsi iš anksto nutaręs, kad čia, Nemuno ir Neris santakoje, Lietuvos centre, negali

A. Kubilius su bendražygiais stebi Sausio aukų pagerbimą, 1991 m.

Kovo 11-ąją minint

Archyvinės EP narių Rasos Juknevičienės ir Andriaus Kubiliaus fotografijos iš parodos, skirtos Kovo 11-osios trisdešimtmečiui

A. Kubilius prie Sąjūdžio būstinės, 1989 m., ruošiasi išvykti į Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos rinkimų agitacinę kampaniją po Aukštaitiją. Sąjūdis rinkimus triuškinamai laimėjo.

Pasvalio savanoriai - parlamento gynėjai su R. Rastauskiene, 1991 01 15

Gyd. Rasa Rastauskienė, 1989 m.

Pasvaliečiai - LR Aukščiausios Tarybos - Atkuriamojo Seimo deputatai, 1990 m.

Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio priešrinkiminė konferencija Vilniaus sporto rūmuose, 1990 02 03

Mitingas ant M. Mažvydo bibliotekos laiptų, 1992 m.

J. Borrellis: ES laikysis nuomonės, kad Rusija nori konfrontuoti su Bendrija

Europos Sąjungos Taryba priėjo prie išvados, kad Rusija nusiteikusi konfrontuoti su Bendrija, ir nustatė tris savo politikos Rusijos atžvilgiu stulpus, sakė ES užsienio politikos vadovas Josephas Borrellis (Žozepas Borelis).

„Tarybos nariai sutarė dėl bendro vertinimo, kad Rusija krypta autoritarizmo link ir tolsta nuo Europos. Ministrai Rusijos pastarojo meto atsakymus ir veiksmus vieningai įvertino kaip signalą, kad ji nesuinteresuota bendradarbiauti su Europos Sąjunga“, – sakė J. Borrellis.

„Neabejotina, kad Rusijos požiūris parodė visoms Europos valstybėms – tiek jau įsitikinusioms, kad reikia imtis tolesnių

Europos Parlamento nuotr.

priemonių, tiek delsimams – kad mūsų santykiai yra konfrontaciniai, nes Rusija to nori“, – pridūrė jis.

J. Borrellis pranešė, kad bloko narių užsienio reikalų ministrai pademonstravo

vienybę santykių su Rusija klausimu ir susitarė strategiją Rusijos atžvilgiu grįsti trimis kryptimis pagal 2016 metais priimtus ir ne kartą patvirtintus „penkis principus“.

Pirma, bus stengiamasi atremti Rusijos veiksmus tais atvejais, kai ji pažeidžia žmogaus teises ir teisinės valstybės principus. Antra, reikės atlaikyti Rusijos spaudimą, įskaitant dezinformaciją ir kibernetines atakas, o trečia, bus siekiama bendradarbiauti su partneriais Rusijoje Bendrijai rūpimais klausimais. ■

Šaltinis: „Interfax“-BNS.

ES sankcijos prieš keturis Rusijos pareigūnus

Europos Sąjungos užsienio reikalų ministrai susitarė į sankcijų sąrašą įtraukti keturis aukšto rango Rusijos pareigūnus, laikomus atsakingais už Kremliaus kritiko Aleksejaus Navalno įkalinimą ir susidorojimą su jo šalininkais, pranešė diplomatai ir Bendrijos diplomatijos vadovas.

A. Navalno bendražygiai ir **Europos** įstatymų leidėjai ragino ministrų susitikimo Briuselyje dalyvius taikytis į

oligarchus, finansuojančius Vladimiro Putino režimą.

Tačiau diplomatai pareiškė, kad ši baudžiamoji priemonė – kuri bus pirmą kartą taikoma pagal naują ES sankcijų dėl žmogaus teisių pažeidimų režimą – nukreipta prieš tuos, kurie yra tiesiogiai susiję su šiuo susidorojimu.

„Tai bus tikslinės, proporcingos ir teisinės pagrindą turinčios sankcijos“, – sakė vienas aukšto rango diplomatas. ■

yahoo.com nuotr.

A. Navalno bendražygiai ragina taikytis į oligarchus

Pozicija Maskvos atžvilgiu sugriežtėjo po nesėkmingos J. Borrellio kelionės į Rusiją, per kurią Maskva paskelbė išsiunčianti tris **Europos** diplomatus.

J. Borrellio nuomone, jo kelionė į Rusiją leido ES šalims narėms suvokti būtinybę įvesti Rusijai sankcijų.

ES jau anksčiau ne vieną kartą skelbė Rusijai sankcijas dėl 2014 metais įvykdytos Krymo aneksijos ir karo Rytų Ukrainoje kurstymo.

Blokas spalį įtraukė į sankcijų sąrašą šešis pareigūnus, siejamus su pernai įvykusi A. Navalno apnuodijimu nervus paralyžiuojančia medžiaga „Novičiok“.

Iškiliausias V. Putino kritikas šį mėnesį buvo nuteistas kalėti ilgiau kaip pustrėčių metų, grįžęs į Rusiją po gydymo Vokietijoje.

Šis nuosprendis taip pat išprovokavo masinius protestus daugelyje Rusijos miestų, per kuriuos saugumo pajėgos sulaukė tūkstančius žmonių.

Du artimi A. Navalno bendražygiai sekmadienį Briuselyje susitiko su aštuoniais ES užsienio reikalų ministrais ir keliais Bendrijos ambasadoriais ir paragino imtis sankcijų prieš artimiausius V. Putino sąjungininkus, įskaitant oligarchus.

„Jeigu tai bus tik 10 Kremliaus pareigūnų, kurie nevyksta į užsienį ir neturi užsienyje lėšų, tada tikrai jos nebus labai skausmingos“, – žurnalistams sakė vienas iš šių bendražygių Leonidas Volkovas. ■

Šaltinis: AFP-„Interfax“-BNS.

EP nariai pasmerkė Rusijos valdžios sprendimą išsiųsti iš šalies tris ES diplomatus

Europos Parlamento (EP) Užsienio reikalų komiteto pirmininkas David'as McAllister'is, EP nuolatinis pranešėjas Rusijos klausimais Andrius Kubilius ir Delegacijos ES ir Rusijos parlamentiniame ben-

dradarbiavimo komitete pirmininkas Ryszard'as Czarnecki's paskelbė bendrą pareiškimą, kuriame pasmerkė Kremliaus režimo sprendimą išsiųsti tris ES šalių Vokietijos, Lenkijos ir Švedijos diplomatus.

Pasak parlamentarų, toks Rusijos valdžios sprendimas yra visiškai nepateisinamas ir prieštarauja Vienos konvencijai. ■

EP nariai Vokietiją paragino atsisakyti „Nord Stream 2“ projekto

Europa turi taikyti naujas sankcijas Rusijai dėl Maskvoje suimto ir nuteisto kalėti opozicionieriaus Aleksejaus Navalno, o projekto „Nord Stream 2“ atsisakymas turėtų būti sąrašo viršuje. Taip internetiniame tinklapyje euractiv.com publikuotame straipsnyje rašo Europos liaudies partijos (ELP) frakcijos nariai Andrius Kubilius (Lietuva), Sandra Kalnietė (Latvija), Sirpa Pietikäinen (Suomija), Riho Terras (Estija) ir Pernille Weiss (Danija), Tomas Tobe (Švedija). Pasirašiusieji yra ELP delegacijų atstovaujamosiose valstybėse pirmininkai.

„Skubiai reikia naujų sankcijų Rusijai dėl opozicijos lyderio A. Navalno suėmimo ir nuteisimo kalėti. Taip pat „Nord Stream 2“ turėtų būti atsako į Kremliaus veiksmus opozicijos ir demokratijos atžvilgiu sąrašo viršuje“, – teigia EP nariai.

Jie kviečia Vokietiją atsisakyti „Nord Stream 2“ projekto, kuris kenkia Europos ekonominiams ir aplinkosaugos interesams, taip pat mūsų saugumui ir politiniam integralumui.

cleanenergywire.org nuotr.

„A. Navalno neteisėtas areštas jam sugrįžus į Rusiją įžiebė masines demonstracijas visoje šalyje. Drąsūs protestuotojai, gindami laisvę ir demokratiją, priešinasį pertekliniam ir šaltam valdžios smurtui“, – pažymi europarlamentarai.

Režimo atsakas buvo suimti tūkstančius žmonių. Dar blogiau, kad po parodo mojo teismo A. Navalnas buvo nuteistas trims su puse metų kalėjimo. Tai rodo,

kad Kremliaus autoritarizmas nežino ribų.

„ES šalys narės pasmerkė p. Navalno suėmimą ir nuteisimą, tačiau nesugebėjo susitarti dėl naujų sankcijų. Reikia skubių veiksmų, ypač nukreiptų į „Nord Stream 2“, – pabrėžia EP nariai. – Tai parodytų aiškią poziciją dėl neteisėtų Rusijos režimo veiksmų ir pademonstruotų paramą demokratiniam judėjimui“. ■

Europos Parlamentas pritarė 672,5 mlrd. eurų atsigavimo po pandemijos programai

Europos Parlamentas pritarė 672,5 mlrd. eurų paskolų ir dotacijų paketui, kuris turėtų padėti Europos Sąjungos narėms greičiau atsitiesti po koronaviruso pandemijos.

Per balsavimą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonėi (angl. Recovery and Resilience Facility, RRF) pritarė 582 europarlamentarai, 40 įstatymų leidėjų balsavo prieš, 69 – susilaikė. RRF yra vienas svarbiausių pernai ES lyderių patvirtinto 750 mlrd. eurų Europos

ekonomikos gaivinimo plano komponentų.

Lėšų skyrimas yra susietas su pagarba teisinės valstybės principams. Kad jas gautų, 27 Bendrijos valstybės iki balandžio turi pateikti nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus.

Finansavimas numatytas trejų metų laikotarpiui. Šalys gali prašyti iki 13 proc. išankstinio finansavimo savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams įgyvendinti. Nacionaliniuose

planuose mažiausiai 37 proc. biudžeto turėtų būti skirta kovai su klimato kaita ir biologinei įvairovei, o dar 20 proc. – skaitmeninei pertvarkai.

Planuojama, kad Lietuva gaus maždaug 6 mlrd. eur paramos – **2,2 mlrd. eurų negražintinos paramos, likusią dalį bus galima skolintis.** Parama bus skiriama remiantis europiniais kriterijais pagal 7 komponentus – žaliąją pertvarką, skaitmeninimas, sveikata, soc. apsauga, mokslas ir inovacijos, švietimas, viešojo sektoriaus pertvarka. ■

Europos Parlamento nuotr.

Andrius Kubilius: „Ar norėtumėte turėti Lukašenkos ir „Rosatomo“ statomą elektrinę vos už 30 km nuo šio EP pastato?“

Š. m. vasario 11 d. plenarinėje sesijoje kalbėdamas dėl rezoliucijos, kurioje EP nariai išreiškė susirūpinimą dėl Astravo atominės elektrinės (AE) paleidimo ir reikalauja nepradėti jos komercinės veiklos be ES saugos rekomendacijų įgyvendinimo, EP narys Andrius Kubilius pirmiausia padėkojo kolegoms, kad šis Lietuvai svarbus klausimas persikėlė į Parlamento darbotvarkę.

Tokia rezoliucija ir plenarinės sesijos diskusija, skirta Astravo AE, yra unikali ir vyksta pirmą kartą EP. Anksčiau būdavo įtraukiami tik atskiri punktai bendrose Rezoliucijose dėl padėties Baltarusijoje ar dėl energetikos.

„Tai tikras solidarumo ženklas, – sakė EP narys. – Visi žino, kad Astravo AE pastatė Lukašenkos režimas ir Kremliaus režimo kontroliuojama „Rosatom“ vos 40 km. nuo Lietuvos sostinės Vilniaus. Štai todėl Astravo AE yra labai aiški ir reali grėsmė mūsų nacionaliniams saugumui“.

„Mes – nedidelė šalis, todėl įvykus avarijai neturėtume kur pabėgti ar pasilėpti, – sakė A. Kubilius. – Aš nesu prieš atominę

energetiką. Bet nuo praėjusių metų visi mes labai gerai žinome, kas yra ponas Lukašenka. Ir nesunku suvokti, kokio skaidrumo, tarptautinių standartų, reguliuotojo nepriklausomumo galime tikėtis iš šio režimo. Pastarieji Prezidento rinkimai tai labai aiškiai parodė.

Anot A. Kubiliaus, kai kas gali argumentuoti, kad visai netoli Briuselio ar Antverpeno yra atominės jėgainės. „Bet aš norėčiau paklausti – ar norėtumėte turėti Lukašenkos ir „Rosatomo“ statomą elektrinę vos už 30 km nuo jūsų namų arba nuo šio Europos Parlamento pastato?“

EP nariams A. Kubilius priminė, kad Espoo konvencijos (JT Konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste) komitetas pripažino, jog Astravo AE aikštelės vieta yra parinkta pažeidžiant šią Konvenciją. Per elektrinės statybas jau įvyko reikšmingas skaičius avarijų. Europiniai atsparumo stress testai parodė, jog nemažai grėsmių dėl saugumo slypi elektrinės technologinėje įrangoje, o tarptautinių ekspertų rekomendacijos vis dar nėra įgyvendintos.

„Jūs taip pat turėtumėte žinoti, kad tai – geopolitinis Kremliaus projektas, kur Kremliaus režimas paskolino 10 mlrd. USD dolerių, kad išlaikytų mus elektros sistemos tiekimo priklausomybėje ir senų sovietinių tinklų sistemoje BRELL, – sakė EP narys. – Štai todėl mes kovojame prieš šį projektą, štai todėl demokratiškoji Baltarusija, vedama Svetlanos Cichanuskajos, yra prieš šį projektą. Štai todėl mes nusprendėme uždrausti nesaugiose jėgainėse pagamintos elektros importą, kas visą projektą daro ekonomiškai neperspektyvų. Ir štai todėl mes paprasčiausiai prašome jūsų solidarumo – atsikratykime šios pabaisos“.

Priminsime, kad į EP Plenarinio posėdžio darbotvarkę Rezoliucija pateko po to, kai į EP Peticijų komitetą praėjusių metų vasarą kreipėsi Sąjūdžio prieš Astravo atominę elektrinę valdyba, prašydama pripažinti, kad Baltarusijos jėgainės veikimas Astrave prieštarauja tarptautiniams aplinkosaugos ir atominės energetikos saugumo reikalavimams, yra nesuderinamas su Europos žaliuoju kursu bei yra nepriimtinas. ►

Sąjūdžio prieš Astravo AE valdybos narys Arvydas Sekmokas, vienas iš peticijos iniciatorių, pristatydamas ją EP Peticijų komitete pažymėjo, kad vienintelis veiksmingas būdas priešintis grėsmei yra užkirsti kelią Baltarusijos elektros importui į Europos Sąjungą.

Europos liaudies partijos (ELP) Lietuvos delegacijos, kuriai vadovauja A. Kubilius, pastangomis, Peticijų komitetas perdavė klausimą svarstyti EP Pramonės, mokslinių tyrimų ir energetikos (ITRE) komitetui, kuriame gana sutartinai pavyko pasiekti, kad būtų rengiama Rezoliucija ir

plenarinė diskusija. Rezoliucija parengta ELP frakcijos Lietuvos delegacijos parlamentarų pasiūlymų pagrindu.

A. Kubilius pasidžiaugė, kad plenarinio posėdžio diskusijų metu absoliuti dauguma kalbėjusiųjų pritarė lietuvių parlamentarų išsakytiems argumentams. ■

EP ragina stabdyti Astravo AE veiklą ir joje pagamintos elektros importą

Europos Parlamentas vasario 11 d. priėmė rezoliuciją, kurioje apgailestauja dėl skuboto Astravo atominės elektrinės (AE) paleidimo ir ragina nepradėti jos komercinės veiklos, kol neįgyvendintos visos ES saugos rekomendacijos.

Rezoliucija dėl Astravo AE saugos patvirtinta 642 EP nariams balsavus už, 29 prieš ir 21 susilaikius.

Europarlamentarai reiškia susirūpinimą dėl „skuboto“ Astravo AE paleidimo ir kovą numatytos jos komercinės veiklos pradžios, nepaisant „prasto kokybės užtikrinimo bei kontrolės“, daugelio ES ir kitų tarptautinių organizacijų rekomendacijų nepaisymo bei skaidrumo trūkumo. Europos Komisija raginama glaudžiai bendradarbiauti su Baltarusija, kad elektrinės komercinės veiklos pradžia būtų sustabdyta, kol bus iki galo įgyvendintos visos ES rekomendacijos ir atlikti

visi būtini saugos patobulinimai, o kaimyninės šalys – tinkamai apie tai informuotos.

Anot EP narių, elektrinės projektas „įgyvendinamas kaip geopolitinis Baltarusijos ir Rusijos projektas, keliantis grėsmę ES ir jos valstybėms saugumo, sveikatos ir aplinkos apsaugos srityse“. Jie reiškia susirūpinimą dėl pasirinktos elektrinės vietos – vos 50 km nuo Vilniaus, taip pat netoli Lenkijos, Latvijos ir Estijos. Europarlamentarai pabrėžia, kad projektas įgyvendinamas nepaisant Baltarusijos piliečių ir nevyriausybinų organizacijų protestų, taip pat didelio incidentų

skaičiaus elektrinės statybos ir paleidimo metu. EP ragina greta elektrinės esančiose valstybėse sukurti išankstinio perspėjimo apie radiacijos pavojų sistemas.

Kadangi nepaisant Baltijos valstybių susitarimo nutraukti elektros prekybą su Baltarusija elektra iš šios šalies vis dar gali patekti į ES per jungtį su Rusija, Europos Komisija raginama pasiūlyti priemones, skirtas sustabdyti elektros energijos importą iš Astravo AE ir „kitų trečiųjų šalių branduolinių objektų, neatitinkančių ES pripažinto saugos lygio“. Kartu EP pabrėžia strateginę Baltijos šalių elektros tinklo sinchronizavimo su žemyninės Europos tinklu svarbą ir priduria, kad Astravo elektrinės veikla jokių būdu neturi kliudyti šiam procesui. ■

Prof. Liudas Mažylis. Astravo AE: Europa ir Lietuva

Nuo devintojo Europos Parlamento darbo pradžios, Astravo AE klausimas darbotvarkėse išliko skausmingas ne tik Lietuvai, bet ir Europos Sąjungai. Akivaizdu, kad Astravas yra Rusijos geopolitinis projektas – šantažo įrankis, skirtas daryti poveikį ne tik Lietuvai ar Europai, tačiau ir Baltarusijai. O šio monstro stabdymas yra mūsų visų bendras interesas, todėl svarbu įvertinti, ar iš tiesų ES pasitelkia visus savo galios svertus šios problemos sprendimui. Ar egzistuoja ilgalaikė strategija, įtraukianti nuoseklius veiksmus ir įrankius ne tik Lietuvoje, tačiau ir Briuselyje?

Kadencijos pradžioje, 2020 m. sausio mėnesį, iškėliau Europos branduolinės saugos reguliavimo institucijų grupei klausimų apie tai, ar Astravo AE atitinka visus branduolinės saugos reikalavimus, ar jie yra atlikę reikalingus pasiruošimo veiksmus siekiant suvaldyti potencialias grėsmes, o svarbiausia – ar yra koks nors realistiškas veiksmų ir priemonių planas, kuris būtų įgyvendinamas galimo nplanuoto incidento Astravo atominėje elektrinėje atveju. Atsakymas iš Europos Komisijos (EK) parodė, jog nėra jokio konkretaus veiksmų plano, neskaitant tolimesnių raginimų Baltarusijai įtraukti ENSERG rekomendacijas į Nacionalinį veiksmų planą. Liepos mėnesį vėl buvo pateikti klausimai EK, ar yra priimti realūs veiksmai – strategija, ir ar turime mechanizmus, galinčius priversti Baltarusiją viešinti realius duomenis apie Astravo AE situaciją. Atsakymas vėlgi buvo gan abstraktus, patikintis, jog yra bandoma siekti bendradarbiavimo tarp ENSERG ir Baltarusijos institucijų, toliau raginant laikytis rekomendacijų.

Atrodo, šiek tiek konstruktyvesnės reakcijos iš EK buvo sulaukta rudenį, kai Astravo pirmasis reaktorius buvo pradėtas eksploatuoti. EK tuo metu planavo vizitą į Astravo atominę elektrinę, žadant įvertinti, ar ENSERG rekomendacijos buvo

įgyvendintos. Deja, vizitas tuo metu taip ir nevyko, tai – Lukašenkos režimo nenoras leisti ekspertams atlikti reikalingus tyrimus, galinčius atskleisti realią situaciją. O net ir turint dabartinę informaciją, akivaizdu, jog techninė būklė neatitinka Europos branduolinės saugos organizacijos reikalavimų, remiantis mažiausiai keturiais avariniais reaktoriaus atsijungimais ir kitais smulkesnio lygmens incidentais, kurie buvo užfiksuoti statybų metu.

2021-ųjų vasario 11 d. Europos Parlamente buvo priimta rezoliucija, raginanti stabdyti Astravo AE veiklą, kol EK ir ENSERG komanda neatliks galutinio (*peer review*) vertinimo. EP ragina, jog pilnas vertinimas būtų atliktas iki kovo mėnesio, kuo greičiau, kol Astravas nepradėjo komercinio elektros eksploatavimo, o atlikus vertinimus – palaikyti reguliarius vizitus. Tik neaišku, ar vėl neatsitiks „organizacinės problemos“, dėl kurių Baltarusija neišleis ekspertų iš ES į Astravo AE, todėl turime suprasti, kad net ir po misijos yra būtinas nešvarios elektros iš Baltarusijos embargas.

LR Energetikos ministerijos strateginių veiklos ataskaitų analizė

Kalbant apie Lietuvos strateginę ilgalaikę viziją, svarbu suvokti techninį pasiruošimą. Akivaizdu, jog šiuo metu aktualiausia tema – baltarusiškos elektros energijos patekimo į mūsų rinką stabdymas. Priimti techniniai sprendimai turi užtikrinti fizinių srautų ir struktūrų tekėjimo sekimą. Juk negalime finansiškai remti Lukašenkos ir Putino režimų, netiesiogiai mokėdami už elektrą iš Astravo. Deja, Astravas kaip nacionalinė grėsmė

ir rimčiausias iššūkis mūsų energetikai, LR Energetikos Ministerijos strateginiuose planuose minimas tik nuo 2017 m. Net ir tuomet, Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos 2017–2019 m. strateginiame veiklos plane, Astravo AE minima tik kaip penkta prioritetinga kryptis, įvardijama vos dviejuose punktuose, skirtuose įtraukti šį klausimą į ES darbotvarkę ir užtikrinti, kad baltarusiška elektra nepatektų į Baltijos šalių rinką.

Tais pačiais metais Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Nacionalinio saugumo strategijoje Astravo AE yra įvardinta kaip viena iš grėsmių nacionaliniam saugumui. Tačiau iki tol teisės aktuose nebuvo pripažinta, kad Astravo branduolinė atominė elektrinė yra nesaugi, kelianti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui, aplinkai ir visuomenės sveikatai. Kalbant apie žalos atlyginimą, tik naujausiame 2021–2023 m. strateginiame veiklos plane yra įtrauktas branduolinės avarijos sukeltos žalos kompensavimo Lietuvos gyventojams mechanizmas, kuris turėtų užtikrinti maksimalų ir realiai pasiekiamą sukeltos žalos atlyginimą. Todėl ir pasiekto bendro susitarimo tarp ES ir Lietuvos trečiųjų šalių nesaugių branduolinių elektrinių keliamų grėsmių įstatymas turi užtikrinti realius bei efektyvius mechanizmus, galinčius įgyvendinti mūsų pačių keliamus energijos švarumo reikalavimus.

Mano asmeninė pozicija nesikeičia: Astravo AE yra nesaugi nuo pat jos pastatymo momento. O saugumas (įskaitant ir aplinkos, ir visuomenės saugumą) yra ir privalo išlikti esminė Europos vertybė.

Liudas Mažylis yra Delegacijos ryšiams su Baltarusija EP narys ■

Prof. Liudas Mažylis. Kare prieš klastingąjį virusą turime siekti išsaugoti kuo daugiau gyvybių

Europos Parlamento nuotr.

Jau metai, kai Lietuva kartu su visa Europa ir pasauliu gyvena pandemijos sąlygomis. Pernai kovo viduryje šalyje paskelbtas pirmas karantinas, iš pirmo žvilgsnio atrodė, jog truks vos kelias savaites... Vėliau – kad su prasidedančia vasara atsiveikinsime su pačiu virusu. Deja, rudenį prasidėjusi antroji viruso banga šalyje vis dar nesibaigia, kai kurios ES šalys jau išgyvena ir trečiąją bangą. Šviesioji pusė – jau patvirtinta ne viena vakcina nuo COVID-19, bet susiduriama su tokiais naujais iššūkiais, kaip viruso mutacijos. Aplinkos, visuomenės sveikatos ir maisto saugos komiteto Europos Parlamente (EP) nario prof. Liudo Mažylio teigimu, kai kada pandemijos akivaizdoje virusas suvokiamas per karantino perspektyvą, o ne kaip fizinė grėsmė žmogaus sveikatai ir gyvybei. „Viruso mutacijos yra būtent karantino sąlygų nesilaikymas, jų nebuvimas. COVID-19 mutacijos atsiranda dėl tinkamų sąlygų viruso plitimui, – pastebi profesorius. – Šiuo laikotarpiu svarbu vakcinavimas ir kitos epidemiologinės priemonės“.

Jūsų nuomone, ko reikia, kad ES pavyktų įveikti viruso plitimą bei sėkmingai vykdyti vakcinavimo politiką?

Pastaruoju metu pastebime šiek tiek pasimetimo dėl vakcinų kokybės, jų prieina-

mumo ES. Tad mūsų uždavinys yra gerinti ir stiprinti komunikaciją, vakcinavimo politikos skaidrumą. Viena iš priemonių – aiškūs žalos, atsiradusios dėl vakcinos šalutinio poveikio, kompensavimo mechanizmai. Nors skelbiama, kad farmacijos bendrovės nebus atleidžiamos nuo bendrų reikalavimų dėl vaisto saugumo, konkretūs atsakymai dėl gamintojų atsakomybės dažnai pradingsta po sutarčių konfidencialumo argumentu. Kol nėra bendro požiūrio į vakcinos šalutinių poveikių atlyginimą, dalis valstybių narių jau ėmėsi nacionalinių priemonių ir (numato taikyti žalos be kaltės kompensavimo modelį). Bet, visgi, skaidrumo didinimas tikrai prisidėtų prie kylančio nerimo mažinimo.

Tad kokie yra galimi būdai situacijai gerinti?

Pirmiausia, Europos Komisijos sutartys su vakciną gaminančiomis farmacijos kompanijomis turi tapti viešos. Tai leistų ne tik didinti pasitikėjimą vakcinomis, bet kartu ir labiau įpareigotų pačius gamintojus elgtis atsakingiau, užtikrinti reikiamą tiekimą. Dar šių metų sausio pabaigoje kreipiausi į Komisiją su klausimais, ar bus galiausiai pavišintos jau sudarytos sutartys, ir kartu su viltimi, kad ateityje sudarant sutartis su kitomis farmacijos įmonėmis būtų siekiama dau-

giau atvirumo prieš ES piliečius. Kalbant apie šalutinių poveikių žalos atlyginimą, matau galimybę sukurti koordinavimo mechanizmą arba bent rekomendacinio pobūdžio gaires, kaip ir kas turėtų atlyginti žalą dėl COVID-19 vakcinos šalutinių poveikių. Būtent su šia pozicija vasario mėnesį pateikiau klausimų Komisijai. Manau, kad privalome reglamentuoti, koks šalutinis poveikis turėtų būti kompensuojamas koordinuotai ES mastu. Panašu, tokių veiksmų jau imamasi. ES vakcinavimo politika tikiu ir pasitikiu. Bet manau, kad skaidrumą ir vakcinavimo efektyvumą būtina gerinti. Gi tai tiesiogiai turi įtakos žmogaus apsisprendimui skiepytis ar ne.

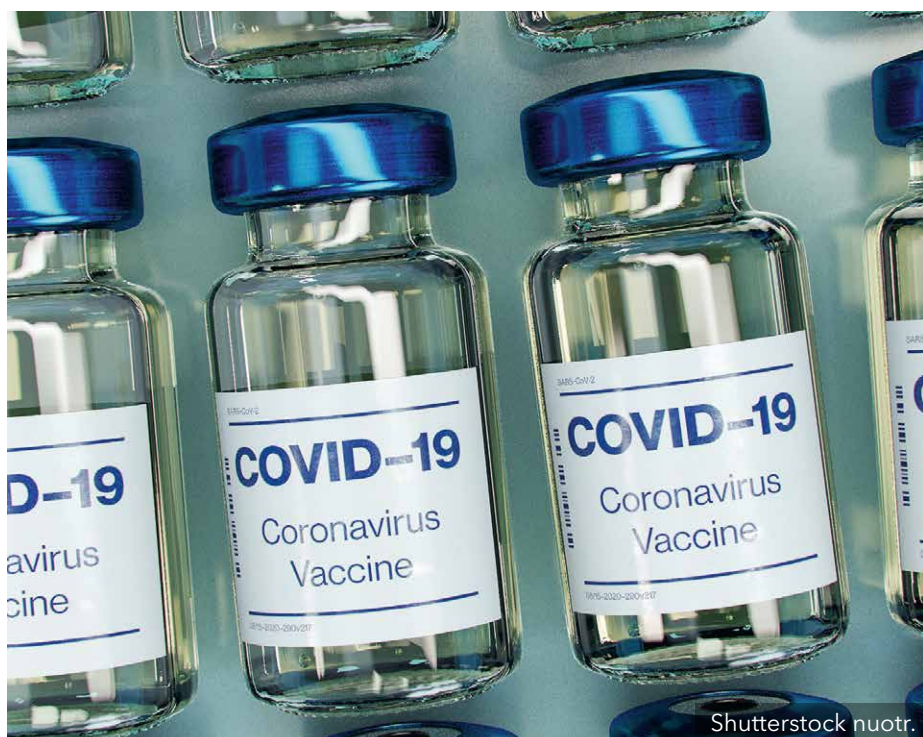
Šiuo metu, mažiausiai iki kovo 31 dienos, veikia Europos Komisijos priimta laikina COVID-19 vakcinų eksporto skaidrumo ir leidimų išdavimo mechanizmo tvarka. Kaip ją vertinate?

Vakcinų eksportas ir leidimai užima itin svarbų vaidmenį įgyvendinant ES vakcinavimo politiką. Ši tvarka bendrai nedraudžia pačio eksporto, bet, prieš išvežant vakcinas už ES ribų, apie tai reikės iš anksto pranešti ir gauti leidimą. Daugeliui turbūt kyla klausimas, kam bendrai reikėjo ►

pradėti kontroliuoti eksporto skaidrumą, įsivesti leidimus. Bet paprasčiausiai po mėnesio vakcinavimo ES pajuto, kad ji vakcina nusiteikusi dalintis su visu pasauliu, tačiau štai mažai kas buvo nusiteikęs demonstruoti solidarumą su ES vakcinavimo klausimais. Komisijai taip pat kilo susirūpinimas dėl kai kurių bendrovių veiklos skaidrumo trūkumo, todėl laikinoji eksporto ir leidimų priemonė pasirinkta siekiant turėti išsamią informaciją apie sutartinių įsipareigojimų vykdymą.

Taikant COVID-19 vakcinų eksporto skaidrumo ir leidimų išdavimo priemonę buvo priimtas sprendimas padaryti išimtį mažas ir vidutines pajamas gaunantioms valstybėms bei ES kaimyninėms šalims. ES prisideda prie Jungtinių Tautų globojamos pasaulinės skiepų programos COVAX, kurios tikslas – suteikti prieigą prie vakcinų visam pasauliui. Vakcinų ir toliau yra tiekiamos, ir tai yra ženklas, kad leidimo eksportui reikalavimas nėra tiesiog eksporto draudimas. Tiesiog tenka laviruoti tarp ES poreikių ir solidarumo.

Prieš priimant šią priemonę, Europos Komisija pristatė, jog siekiama užtikrinti, kad visi ES piliečiai galėtų būti laiku paskiepyti COVID-19 vakcinomis, ir spręsti vakcinų eksporto už ES ribų skaidrumo, kuris šiuo metu nepakankamas, problemą. Europos Sąjunga rėmė greitą kelių rūšių COVID-19 vakcinų kūrimą ir gamybą – iš viso skirta 2,7 mlrd. EUR paramos, todėl svarbu užtikrinti, kad šios reikšmingos investicijos iš ES biudžeto būtų naudojamos tinkamai. Vasario 24 dieną kreipiausi į Europos Komisijos Prekybos generalinio direktorato generalinio direktoriaus pavaduotoją Denis Redonnet, kuris atsakingas už ES prekybos taisyklių laikymąsi. Teiravausi, kokie veiksmai bus pasirinkti siekiant tikslinčiai komunikuoti, kad savo prekybiniais partneriams užtikrintume, jog ši priemonė nėra įrankis nacionalizuotam vakcinavimui, ir domėjausi, kas bus daroma po kovo mėnesio pabaigos, nes vis dar yra didelė rizika, jog vakcinų trūks. Panašu, kad partneriai buvo informuoti ir formaliai, ir viešai, o sprendimą dėl šios priemonės pratęsimo priims Komisija. Visgi, manau, COVID-19 vakcinų eksporto skaidrumo ir leidimų kontrolė būtina, kol ES trūksta skiepų.

Shutterstock nuotr.

O kokius veiksmus ES turi atlikti, kad pavyktų tvariai įveikti šią krizę ir pasiruošti galimiems ateities iššūkiams?

Svarbūs žingsniai link bendros ES sveikatos sistemos. Pandemijos pradžioje analizavau, kad bendra sveikatos apsaugos politika niekuomet nebuvo ES prioritetas. Tai iki šiol buvo tik valstybių narių atsakomybėje, išskyrus atskirų fondų veiklą. Bet būtinybę mačiau imtis bendrų koordinuotų veiksmų, ir tai įvyko. Pandemija parodė, jog sveikata turi tapti ES prioritetu. Džiugu, kad dar praėjusių metų pabaigoje EP pavyko galutinai patvirtinti programą „ES – sveikatos labui“, kuri bus įgyvendinama 2021–2027 metais. Tai iki šiol didžiausia finansinė investicija į bendrą sveikatos sistemą ES – net 9,4 mlrd. eurų. Norėusi pasidžiaugti, kad net ir COVID-19 krizės akivaizdoje ES nepamiršta savo prioritetų, ir kad pirmą kartą ES istorijoje kova su vėžiu tampa bendru Europos Sąjungos reikalu. Būdamas šio komiteto nariu, į būsimus iššūkius žiūriu itin atsakingai. Tai svarbus žingsnis į priekį, nes Europai tikrai reikia dar nemažai nuveikti vėžio prevencijos, tyrimų ir kuo ankstesnio ligos diagnozavimo srityse. O ką jau kalbėti apie tai, kokius iššūkius nuo vėžio besigydantys ligoniai patiria pandemijos metu, kai ligoninėse jų negali lankyti artimieji, kai kyla sveikatos apsaugos pas-

laugų sektoriaus prieinamumo iššūkių. Bet, žinoma, pirmiausia turime įveikti viruso plitimą.

Plitimą gali sustabdyti tik vakcina, ar ir kitos priemonės?

Šiuo metu turime pavyzdį, kad karantino sąlygos ir kitos epidemiologinės priemonės yra būtinos viruso valdymui. Prasidėjus pandemijai Brazilija ir Pietų Afrikos regionas neskubėjo įsivesti masinio karantino. Virusas plito, atsirado mutacijų. Ir kas blogiausia, kad nežinia, ar sukurtos ir patvirtintos vakcinų gali įveikti šias koronaviruso atmainas. Jau tikrai žinome ir apie „britiškąją“ viruso mutaciją. Kuo virusas labiau plinta, tuo jis turi daugiau galimybių mutuoti. Žinoma, vakcina yra būtina priemonė, tai mūsų didžioji viltis. Ir kuo didesniais mastais ir greičiau bus įgyvendinamas vakcinavimas ES – tuo lengviau suvaldysime virusą, išsaugosime daugiau gyvybių. Centralizuotas vakcinų įsigijimas ES turi daug privalumų, ir čia ES savo darbą atlieka. Todėl tikėkimės, kad šių metų pradžioje išsakytas tikslas iki rugpjūčio pabaigos paskiepyti 70 proc. ES suaugusių piliečių bus pasiektas. Gi niekas nežino, kiek dar per šį laiką bus registruotų naujų vakcinų ES. Išklauius komitete pagrindinių vakcinų gamintojų atstovus – žinios pozityvios, gamintojų kiekiai didės. Turiu vilties, kad gal pasieksime netgi daugiau, nei tikimės. To visiems ir linkiu. ■

Prof. L. Mažylis pristatė virtualią parodą „Vasario 16-osios Aktas: formos ir turinys“

Europos Parlamento narys prof. Liudas Mažylis kviečia į virtualią parodą „Vasario 16-osios Aktas: formos ir turinys“. Jos eksponatai – iš asmeninės profesoriaus kolekcijos.

„Kai 2017-ųjų kovo 29-ąją Berlyne atsirado Vasario 16-osios Akto originalas, kažkaip iškart apsispratomė su pačio Dokumento forma: tai dvikalbis Lietuvos Tarybos Nutarimo tekstas su 20 Signatarų parašų po lietuviškąja ir lygiai tiek pat parašų po vokiškąją Nutarimo dailimi, – pasakoja prof. L. Mažylis. – Tačiau paties Nepriklausomybės Akto „formų“ yra labai įvairių, o nesikeičia tik pats turinys, pati idėja“.

L. Mažylis pristato savo asmeninėje kolekcijoje saugojamas Vasario 16-osios Akto „formas“, surinktas iš skirtingų pasaulio vietų. Tarp jų – faksimilės, publikacijos laikraščiuose Vilniuje, Kaune, Berlyne, Viojeje ir kt. Parodoje prof. L. Mažylis atkreipia dėmesį, kad spaudoje ir visur kitur dažniausiai matome lyg ir tą patį Nutarimą, bet jo forma ne vienintelė. Lietuvos Nepriklausomybės idėja nuo to nekinta, bet įdomu pasekti, kaip pats Dokumentas buvo pateikiamas. „Pavyzdžiui, tarpukariu būdavo naudojamas mašinraštinis Vasario 16-osios variantas, bet ir jis buvo pateikiamas skirtingomis formomis: puoštas įvairiais ornamentais, rėmeliais“, – pasakoja prof. L. Mažylis.

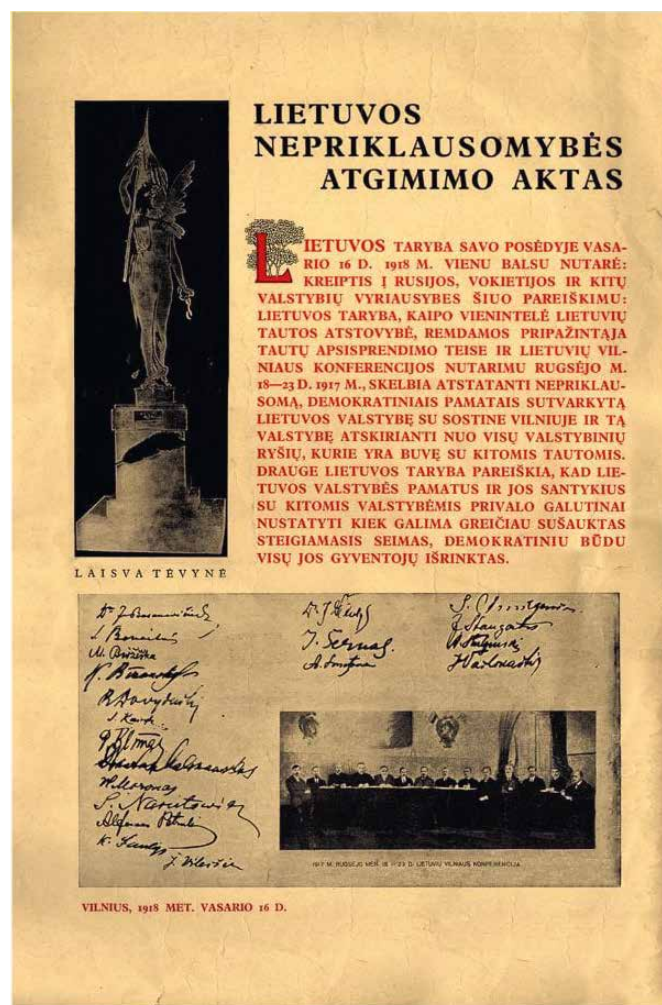
Lietuvos Tarybos veiklą jau keletą metų tyrinėjantis prof. L. Mažylis pastebi, kad Nepriklausomybės paskelbimo idėja buvo aiškiai apibrėžta jau 1917 m. rugsėjo 17–18 dienomis vykusioje Vilniaus Lietuvių konferencijoje. „Šioje konferencijoje buvo ne tik išrinkta Lietuvos Taryba, bet ir aptartos svarbiausios gairės, kurias Taryba vėliau išvystė, – pristato profesorius. – Toliau pats turinys pildėsi 1917 metais Lietuvos Tarybos paskelbtoje Gruodžio 11 d. Deklaracijoje. Ir galbūt ne visi atkreipia dėmesį, kad 1918 metais sausio 8 d., o paskui 26 dieną Taryba jau bandė sutarti ir paskelbti dokumentą dėl Lietuvos Valstybės atkūrimo“.

Pagaliau laisvos ir nepriklausomos valstybės idėja tapo įkūnyta Vasario 16-osios Akte. L. Mažylis prisimena: „Labai dažnai įvairių paskaitų, susitikimų metu mėgstu paegzaminuoti skirtingas auditorijas ir jų paklausti: „O kokio žodžio nėra Vasario 16-osios Akte?“. Paradoksas, bet ten nėra žodžio „LAISVĖ“. Tačiau iš tikrųjų tas dokumentas yra apie laisvę, apie tautos orumą ir pasitikėjimą, kad savo reikalus galime spręsti patys“.

Pasak parodos autoriaus, pristatant turimus eksponatus siekta priminti, kad Lietuva bei lietuviai visame pasaulyje Lietuvos Valstybės atkūrimo dieną mini jau 103-ąjį kartą. Ir nors pastarąjį šimtmetį netrūko įvairiausių iššūkių, Vasario 16-osios idėja visuomet vedė į priekį. Ką jau ir bekalbėti apie paties Dokumento pasirašymo momentą: valstybės juk dar nebuvo, ją dar reikėjo kurti, tebevyko Pirmasis Pasaulinis karas, o pasaulyje jau siautė ispaniškojo gripo pandemija...

„Tikiuosi, kad ši paroda kiekvieną jos lankytoją paskatins atrasti savąją Vasario 16-osios Akto „formą“ ir skleisti savąjį jo turinio supratimą. Skleisti savo aplinkoje, skleisti Europai ir visam pasauliui“, – kviečia prof. L. Mažylis. „Ieškokim tinkamų tam žodžių. Ieškokim ir raskim“.

Virtualią parodą „Vasario 16-osios Aktas: formos ir turinys“ galite aplankyti Liudo Mažylio el. svetainėje: www.liudasmazylis.lt, skiltyje „Naujienos“.

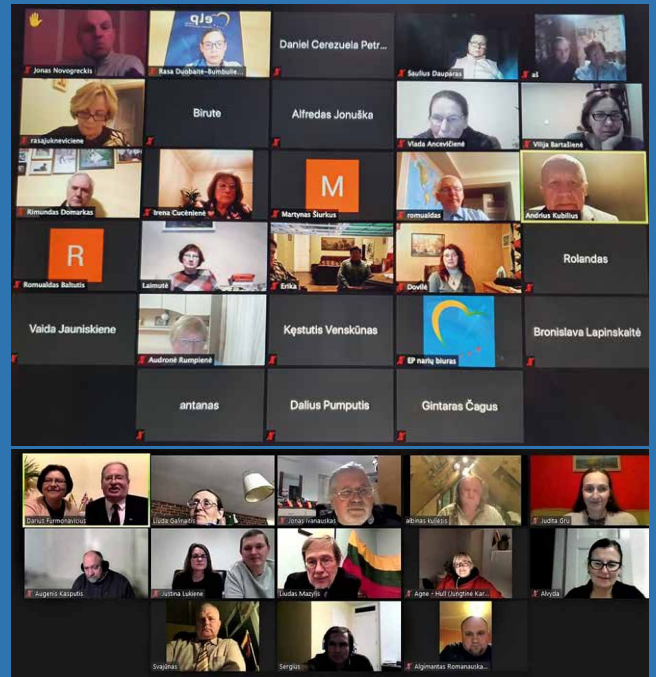
EP narių dėmesys regionams – ir karantino metu

Dėl Covid-19 įvestas karantinas gerokai pakeitė visų gyvenimus. Sumažėjo gyvo bendravimo, kelionių, susitikimų ir renginių visai nebeliko, tačiau, kaip sako EP narys Andrius Kubilius, „visi išmokome naudotis technologijomis“ ir bendravimo platformomis. Tai leidžia bent kiek kompensuoti bendravimo stygių ir pasikalbėti skirtinguose Lietuvos kraštuose ar net šalyse esantiems žmonėms, nejučiant atstumo ir laiko skirtumų.

EP nariai A. Kubilius, R. Juknevičienė ir L. Mažylis visuomet didelį dėmesį skyrė bendravimui su bendruomenėmis, susitikimams, regionų lankymui. Ne išimtis ir šis laikas, tik visi renginiai persikėlė į virtualią erdvę, tačiau taip galima aplankyti dar daugiau. Per keletą paskutiniųjų savaitių įvyko susitikimai su: Kauno, Jurbarko, Druskininkų, Lazdijų, Varėnos, Pakruojo, Pasvalio, Šiaulių miesto ir rajono, Joniškio bendraminčiais iš TS-LKD.

L. Mažylis taip pat dalyvauja nuotoliniuose susitikimuose su visos Lietuvos mokyklomis, kolegomis ir įvairiausiomis lietuvių bendruomenėmis visame pasaulyje.

Aut. Rasa Duobaitė-Bumbulienė

EP narių darbo ir poilsio akimirkos

**Europos Parlamento
narių biurų
kontaktai:**

EP narių A. Kubiliaus,
R. Juknevičienės ir
L. Mažylio biuras
Gedimino pr. 56-20, Vilnius.

EP nario
prof. L. Mažylio biuras
V. Putvinskio g. 62, Kaunas.

EP narių A. Kubiliaus ir
R. Juknevičienės biuras
*Respublikos g. 36,
Panevėžys.*

www.elpnariai.lt

ISSN 2669-0942
Tiražas 5 000 vnt.

Leidinį parengė EP narių A. Kubiliaus, R. Juknevičienės ir L. Mažylio biuro Viešųjų ryšių grupė. Leidinys parengtas bendradarbiaujant su ELP frakcija. Nuotraukos: Europos Parlamento, Europos liaudies frakcijos, pexels.com, iš asmeninių EP narių archyvų.